ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 12ης Ιουνίου 1986 *

Στην υπόθεση 302/84,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Raad van Beroep του 's-Hertogenbosch (Κάτω Χώρες) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου μεταξύ

A. A. Ten Holder

και

Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία ορισμένων διατάξεων του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα)

συγκείμενο από τους U. Everling, πρόεδρο τμήματος, Y. Galmot και K. Κακούρη, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Sir Gordon Slynn
γραμματέας: D. Louterman, υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η καθής στην κύρια δίκη, εκπροσωπούμενη κατά την έγγραφη διαδικασία από την W. M. Levelt-Overmars και κατά την προφορική διαδικασία από τον F. W. M. Keunen,

— η ολλανδική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. Verkade, γενικό γραμματέα του Υπουργείου Εξωτερικών,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη κατά την έγγραφη διαδικασία από τον J. Griesmar και κατά την προφορική διαδικασία από τον F. Herbert, δικηγόρο,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 27ης Φεβρουαρίου 1986,

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

(Το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

1 Με Διάταξη της 20ής Νοεμβρίου 1984, που περιήλθε στο Δικαστήριο την 21η Δεκεμβρίου 1984, το Raad van Beroep του 's-Hertogenbosch υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία ορισμένων διατάξεων του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Holder, προσφεύγουσας στην κύρια δίκη, και του Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging, καθού στην κύρια δίκη, που αφορά την άρνηση του τελευταίου να χορηγήσει στην προσφεύγουσα παροχή δυνάμει του Nederlandse Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (ολλανδικού νόμου περί ανικανότητας προς εργασία, στο εξής: AAW).

3 Όπως προκύπτει από τη Διάταξη περί παραπομπής, η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη, η οποία είχε εργαστεί στο Βέλγιο, στη Γερμανία και στις Κάτω Χώρες ως μισθωτή, εργάστηκε για τελευταία φορά στη Γερμανία από την 1η Ιανουαρίου μέχρι τον Απρίλιο του 1975. Επειδή υπέφερε από πόνους στην ωμοπλάτη, κρίθηκε ανίκανη προς εργασία τον Απρίλιο του 1975 και, ως εκ τούτου, από την τελευταία αυτή χρονολογία ελάμβανε επίδομα ασθένειας (Krankengeld) δυνάμει της γερμανικής νομοθεσίας. Την 1η Αυγούστου 1975, επανήλθε για να εγκατασταθεί στις Κάτω Χώρες. Η καταβολή του γερμανικού επιδόματος ασθένειας στην προσφεύγουσα έπαυσε στις 15 Οκτωβρίου

1986 λόγω παρελεύσεως του χρόνου για τον οποίο επιτρέπεται η καταβολή της παροχής αυτής.

4 Στο γεγονός ότι η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη ελάμβανε επίδομα ασθένειας στη Γερμανία την 1η Οκτωβρίου 1976 στήριξε το καθού την άρνησή του να καταβάλει στην προσφεύγουσα παροχή δυνάμει του AAW, επικαλούμενο το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ), του βασιλικού διατάγματος της 19ης Οκτωβρίου 1976, το οποίο στηρίχθηκε στις διατάξεις του AAW και ίσχυσε αναδρομικά από την 1η Οκτωβρίου 1976, κατά το οποίο δεν θεωρείται ως ασφαλισμένος, κατά την έννοια του νόμου αυτού, « ο κάτοικος ημεδαπής ο οποίος λαμβάνει, βάσει αλλοδαπής νομοθετικής ρυθμίσεως, ομοειδή παροχή κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο ε) ... ».

5 Το Raad van Beroep διερωτήθηκε πρωτίστως ποια είναι η εφαρμοστέα εν προκειμένω νομοθεσία, ενόψει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α), του κανονισμού 1408/71, που ορίζει ότι ο εργαζόμενος που απασχολείται ως μισθωτός στο έδαφος κράτους μέλους υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους αυτού, ακόμη και αν κατοικεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους. Το Raad van Beroep δεν είχε αμφιβολίες ως προς την εφαρμογή της διάταξης αυτής όχι μόνο στον εργαζόμενο που απασχολείται ακόμη ως μισθωτός αλλά και στον εργαζόμενο ο οποίος απασχολήθηκε για τελευταία φορά στο έδαφος κράτους μέλους. Εντούτοις, διατύπωσε αμφιβολίες επί του ζητήματος αν ο εργαζόμενος αυτός εξακολουθεί ακόμη να υπόκειται στην εν λόγω νομοθεσία, ενάμισι έτος ήδη μετά τη λήξη της απασχολήσεώς του και της εργασιακής σχέσης και τη χορήγηση επιδόματος ασθενείας. Στο ζήτημα αυτό αναφέρεται το πρώτο από τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα.

6 Το Raad van Beroep έκρινε εν συνεχεία ότι, αν ληφθεί υπόψη μόνο το ολλανδικό εθνικό δίκαιο, η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη μπορούσε να θεωρηθεί ως ασφαλισμένη την 1η Οκτωβρίου 1976 δυνάμει του AAW. Επομένως, αντιμετώπισε το ζήτημα αν η υπαγωγή του εργαζομένου, δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α), του προαναφερθέντος κανονισμού 1408/71, στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου απασχολήθηκε για τελευταία φορά, εμποδίζει τον εργαζόμενο αυτό να είναι συγχρόνως ασφαλισμένος δυνάμει μόνο της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους, εν προκειμένω δυνάμει του AAW, ακόμη και αν ο ενδιαφερόμενος στερείται έτσι δικαιώματος επί παροχών που απέκτησε δυνάμει της νομοθεσίας μόνο του εν λόγω άλλου κράτους μέλους.

7 Το Raad van Beroep έκρινε πάντως ότι, ακόμη και αν το προαναφερθέν άρθρο 13 δεν εμποδίζει την εφαρμογή της ολλανδικής μόνο νομοθεσίας, οι παροχές δυνάμει του

AAW μπορούσαν να μην καταβληθούν στην προσφεύγουσα, διότι δεν κατοικούσε αδιαλείπτως στις Κάτω Χώρες από την 1η Ιανουαρίου 1975 μέχρι την 1η Οκτωβρίου 1976, όπως επιβάλλει το άρθρο 91, στοιχείο γ), του AAW, το οποίο ορίζει ότι:

« Δικαίωμα επί της παροχής λόγω ανικανότητας προς εργασία κατά τα άρθρα 89 και 90 έχει μόνο ο ασφαλισμένος ο οποίος α) είναι Ολλανδός, β) κατοικούσε την 1η Οκτωβρίου 1976 στην εθνική επικράτεια και γ) 1) κατά το διάστημα από 1η Ιανουαρίου 1975 μέχρι 1η Οκτωβρίου 1976 κατοικούσε στην εθνική επικράτεια ή 2) κατοικούσε από την 1η Οκτωβρίου 1970 και επί έξι έτη — με ή χωρίς διακοπή — στην εθνική επικράτεια, στο Surinam ή στις ολλανδικές Αντίλλες. »

Το Raad van Beroep διερωτήθηκε αν η εν λόγω προϋπόθεση κατοικίας συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο.

8 Στο πλαίσιο αυτό το Raad van Beroep υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

« 1) Ο εργαζόμενος ο οποίος κατόπιν της απασχολήσεώς του στο έδαφος κράτους μέλους λαμβάνει επίδομα ασθένειας βάσει της νομοθεσίας του κράτους μέλους αυτού (και ο οποίος δεν εργάζεται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους καθ' όσο χρόνο λαμβάνει το επίδομα αυτό) εξακολουθεί, δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α), του κανονισμού 1408/71, να υπόκειται στη νομοθεσία αυτή ακόμη και όταν από τη χορήγηση του επιδόματος αυτού και τη λήξη της απασχολήσεως (και της εργασιακής σχέσης) έχει ήδη παρέλθει σχεδόν 1 1/2 έτος;

2) Ο προσδιορισμός της νομοθεσίας ορισμένου κράτους μέλους ως της εφαρμοστέας νομοθεσίας σε ορισμένο εργαζόμενο δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α), του κανονισμού 1408/71 συνεπάγεται αναγκαστικά ότι ο εργαζόμενος δεν μπορεί να θεωρηθεί ταυτόχρονα, βάσει του εσωτερικού δικαίου ενός άλλου κράτους μέλους και μόνο, ως ασφαλισμένος κατά την έννοια των νομοθετικών διατάξεων του άλλου κράτους μέλους περί παροχών αναπηρίας, με αποτέλεσμα να του αφαιρείται βάσει του κοινοτικού δικαίου το δικαίωμα παροχών αναπηρίας το οποίο έχει βάσει της εσωτερικής νομοθεσίας και μόνο του προαναφερθέντος άλλου κράτους μέλους;

3) Μπορούν προϋποθέσεις ως προς την κατοικία σαν αυτές που θέτει το άρθρο 91, στοιχείο γ), του ολλανδικού νόμου AAW να ισχύσουν σε βάρος εργαζομένου ο οποίος διακινείται εντός της ΕΟΚ; »

Επί του πρώτου ερωτήματος

9 Η ολλανδική κυβέρνηση, το Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging και η Επιτροπή συμφωνούν με τις παρατηρήσεις τους στο να δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο ερώτημα.

10 Η ολλανδική κυβέρνηση θεωρεί ότι ο εργαζόμενος που υπόκειται στη νομοθεσία ενός κράτους μέλους, δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α), του κανονισμού 1408/71, πρέπει να εξακολουθεί να υπόκειται στη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους ακόμη και αν δεν εργάζεται κατά το χρόνο που ζητεί τη χορήγηση των παροχών, πράγμα που είναι σύμφωνο με την απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 1983 (Coppola, 150/82, Συλλογή 1983, σ. 43, σκέψη 11). Η νομοθεσία αυτή πρέπει να εξακολουθήσει να εφαρμόζεται στον εργαζόμενο ο οποίος λαμβάνει επίδομα ασθένειας, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι από τη χορήγηση του επιδόματος αυτού και τη λήξη της απασχολήσεώς του έχει παρέλθει ενάμισι και πλέον έτος.

11 Το Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging θεωρεί ότι, για να αποφευχθούν οι δυσχέρειες που θα μπορούσαν να προκύψουν από μια γραμματική ή υπερβολικά ευρεία ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α), του κανονισμού 1408/71, ο κανόνας που θέτει η διάταξη αυτή θα πρέπει να εφαρμόζεται στον εργαζόμενο ο οποίος διακόπτει προσωρινά την εργασία του λόγω ασθένειας ή άδειας και στον εργαζόμενο ο οποίος λαμβάνει παροχή λόγω ασθένειας, δεδομένης της φύσεως της σχέσεως μεταξύ μιας τέτοιας παροχής και της προηγούμενης εργασίας, σχέσεως η οποία προκύπτει τόσο από το σκοπό της εν λόγω παροχής όσο και από τον τρόπο υπολογισμού της.

12 Η Επιτροπή προτείνει επίσης να δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο ερώτημα, αν ληφθούν υπόψη η σχέση μεταξύ της παροχής λόγω ασθένειας και των επαγγελματικών δραστηριοτήτων που υπαγόρευσαν την καταβολή της, καθώς και οι δυσχέρειες οι οποίες θα προέκυπταν από τις συχνές μεταβολές της εφαρμοστέας νομοθεσίας, αν η καταβολή των παροχών λόγω ασθένειας δεν θεωρούνταν ότι αρκεί προκειμένου ο εργαζόμενος να εξακολουθήσει να υπάγεται στην εν λόγω νομοθεσία. Η Επιτροπή αναφέρεται επίσης στην προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου, της 12ης Ιανουαρίου 1983, στην υπόθεση Coppola.

13 Υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο, με την προαναφερθείσα απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 1983, Coppola, που αφορούσε το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α), του κανονισμού 1408/71, έκρινε ότι « παρόλο που η ανωτέρω διάταξη δεν αναφέρει ρητά την περίπτωση εργαζομένου που δεν απασχολείται κατά το χρόνο που ζητεί να του

χορηγηθούν οι παροχές λόγω ασθένειας, η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι στην περίπτωση αυτή αναφέρεται στη νομοθεσία του κράτους στο έδαφος του οποίου ο εργαζόμενος απασχολήθηκε για τελευταία φορά ».

14 Η λύση αυτή δεν περιορίζεται χρονικά, όσον αφορά τα αποτελέσματά της, από τη διάταξη του άρθρου 13 του κανονισμού 1408/71 και δεν εξαρτάται από το αν ο εργαζόμενος λαμβάνει ή έλαβε επί ορισμένο χρόνο παροχές λόγω ασθένειας. Από τη στιγμή που ο εργαζόμενος δεν απασχολήθηκε σε άλλο κράτος μέλος, εξακολουθεί να υπάγεται στην νομοθεσία του κράτους μέλους όπου απασχολήθηκε για τελευταία φορά.

15 Επομένως, στο πρώτο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α), του κανονισμού 1408/71 πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι ο εργαζόμενος, ο οποίος παύει να εργάζεται στο έδαφος κράτους μέλους και δεν εργάζεται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, εξακολουθεί να υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους μέλους της τελευταίας απασχολήσεώς του, ανεξάρτητα από το χρόνο που παρήλθε από τη λήξη της απασχολήσεως και το τέλος της εργασιακής σχέσης.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

16 Η ολλανδική κυβέρνηση τονίζει ότι με τον τίτλο ΙΙ του κανονισμού 1408/71 επιδιώκεται ο συντονισμός των εθνικών νομοθεσιών και ο προσδιορισμός μιας μόνο εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας. Υποστηρίζει ότι δεν μπορεί να υπάρξει παρέκκλιση από την αρχή αυτή παρά μόνο στις περιπτώσεις που προβλέπονται στα κεφάλαια 2 και 3 του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού διότι, σε διαφορετική περίπτωση, οι διατάξεις του τίτλου ΙΙ που αποβλέπουν στο να συντονίσουν την εφαρμογή των εθνικών νομοθεσιών θα στερούνταν κάθε πρακτικού αποτελέσματος. Παρατηρεί ότι η αρχή η αποκαλούμενη των « κεκτημένων εθνικών δικαιωμάτων » δεν μπορεί να αφορά παρά μόνο τα δικαιώματα που εκτήθησαν βάσει της εθνικής νομοθεσίας η οποία έχει εφαρμογή δυνάμει του τίτλου ΙΙ του κανονισμού.

17 Το Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging υποστηρίζει ότι οι διατάξεις του τίτλου ΙΙ του κανονισμού 1408/71 αποκλείουν την εφαρμογή άλλης εθνικής νομοθεσίας εκτός από αυτή που καθορίζεται κατ' εφαρμογή των διατάξεων αυτών. Υποστηρίζει ότι, καίτοι το Δικαστήριο δέχτηκε τη δυνατότητα ταυτόχρονης εφαρμογής περισσοτέρων νομοθεσιών με την απόφαση της 9ης Ιουνίου 1964 (Nonnenmacher, 92/63, Jurispr. σ. 557), το έπραξε υπό το κράτος του άρθρου 12 του κανονισμού 3/58, το οποίο δεν απαγόρευε ρητά την εφαρμογή της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους, διαφορετικού από

εκείνο στο οποίο απασχολούνταν ο εργαζόμενος. Εξάλλου, παρατηρεί ότι η ερμηνεία που θα επέτρεπε την ταυτόχρονη εφαρμογή μιας δεύτερης ευνοϊκότερης νομοθεσίας θα προσέκρουε σε σημαντικές πρακτικές δυσχέρειες, οφειλόμενες τόσο στη δυσκολία προσδιορισμού του πλεονεκτήματος που θα μπορούσε να προκύψει από την ταυτόχρονη υπαγωγή στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως κράτους μέλους διαφορετικού από αυτό όπου έχει εργαστεί ο ενδιαφερόμενος, όσο και στους κινδύνους συγχύσεως και στην ανισότητα στην κατανομή των βαρών μεταξύ των κρατών μελών λόγω των διαφορών των εθνικών νομοθεσιών ως προς τις προϋποθέσεις ασφαλίσεως, τους ασφαλιστικούς κλάδους ή τα συστήματα εισφορών.

18 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί αφού ληφθεί υπόψη η οικονομία του κανονισμού 1408/71 και ο σκοπός του τίτλου ΙΙ, που αποβλέπει στο να αποφεύγονται οι σωρεύσεις και αλληλεπικαλύψεις στην εφαρμογή των εθνικών νομοθεσιών. Ως προς την αρχή της προστασίας των κεκτημένων εθνικών δικαιωμάτων, παρατηρεί ότι δεν μπορεί να αφορά παρά μόνο τους ουσιαστικούς κανόνες συντονισμού των τίτλων Ι και ΙΙΙ του κανονισμού 1408/71, και όχι τον τίτλο ΙΙ, ο οποίος ρυθμίζει τις συγκρούσεις νομοθεσιών. Αντίθεση μεταξύ κοινοτικού δικαίου και δικαιωμάτων που έχουν κτηθεί σε εθνικό επίπεδο αποκλείεται, δεδομένου ότι οι κανόνες του κοινοτικού δικαίου, ως κανόνες που αίρουν τις συγκρούσεις στον τομέα αυτό, δεν μπορούν να έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις των εθνικών νομοθεσιών των οποίων ακριβώς προσδιορίζουν το αντίστοιχο πεδίο εφαρμογής. Τέλος, η Επιτροπή παρατηρεί ότι η θεωρία των κεκτημένων εθνικών δικαιωμάτων, που αναπτύχθηκε υπό το κράτος του κανονισμού 3/58, δεν μπορεί να μεταφερθεί αυτούσια στην ερμηνεία των κειμένων διατάξεων, ηθελημένα διαφορετικών, του κανονισμού 1408/71 και ότι η εφαρμογή της θεωρίας αυτής θα οδηγούσε στην πράξη σε σημαντικές αβεβαιότητες.

19 Πρέπει σχετικά να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι διατάξεις του τίτλου ΙΙ των κανονισμών 3/58 και 1408/71, οι οποίες καθορίζουν την εφαρμοστέα νομοθεσία στους εργαζομένους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, έχουν ως σκοπό την υπαγωγή των ενδιαφερομένων στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως ενός μόνο κράτους μέλους, ώστε να αποφεύγεται η σώρευση εφαρμοστέων εθνικών νομοθεσιών και οι περιπλοκές που μπορούν να προκύψουν.

20 Η αρχή αυτή, την οποία εφάρμοσε το Δικαστήριο υπό το κράτος του κανονισμού 3/58, εκφράζεται στο άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, το οποίο ορίζει ότι « ο εργαζόμενος για τον οποίο ισχύει ο παρών κανονισμός υπόκειται στη

νομοθεσία ενός μόνο κράτους μέλους » και ότι η νομοθεσία αυτή « προσδιορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος τίτλου », δηλαδή του τίτλου II, περί του « προσδιορισμού της εφαρμοστέας νομοθεσίας ».

21 Πράγματι, οι διατάξεις του εν λόγω τίτλου II αποτελούν πλήρες σύστημα κανόνων άρσεως των συγκρούσεων, το οποίο έχει ως αποτέλεσμα να αφαιρεί από το νομοθέτη κάθε κράτους μέλους την εξουσία προσδιορισμού της έκτασης και των προϋποθέσεων εφαρμογής της εθνικής του νομοθεσίας, όσον αφορά τα πρόσωπα που υπόκεινται στον κανονισμό αυτό και το έδαφος εντός του οποίου οι εθνικές διατάξεις παράγουν τα αποτελέσματά τους. Πράγματι, όπως έκρινε το Δικαστήριο με τις αποφάσεις της 23ης Σεπτεμβρίου 1982 (G. T. Kuijpers, 276/81, Συλλογή 1982, σ. 3027, και G. F. Koks, 275/81, Συλλογή 1982, σ. 3013), « τα κράτη μέλη δεν έχουν την ευχέρεια να καθορίζουν το μέτρο κατά το οποίο εφαρμόζεται η δική τους νομοθεσία ή η νομοθεσία ενός άλλου κράτους μέλους », εφόσον είναι « υποχρεωμένα να τηρούν τις ισχύουσες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου ».

22 Ο κανόνας αυτός δεν έρχεται σε αντίθεση με τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλέπε κυρίως απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 1975, Petroni, 24/75, Jurispr. σ. 1149) κατά την οποία η εφαρμογή του κανονισμού 1408/71 δεν μπορεί να συνεπάγεται την απώλεια δικαιωμάτων που εκτήθησαν αποκλειστικά κατ' εφαρμογή εθνικής νομοθεσίας. Πράγματι η αρχή αυτή δεν αφορά τους κανόνες που αποβλέπουν στον προσδιορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας, αλλά τους κοινοτικούς κανόνες που αφορούν τη σώρευση παροχών τις οποίες προβλέπουν διαφορετικές εθνικές νομοθεσίες. Επομένως, δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα, κατ' αντίθεση προς το άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, την ασφάλιση του ενδιαφερομένου για την ίδια περίοδο δυνάμει νομοθετικών διατάξεων περισσοτέρων κρατών μελών, ανεξάρτητα από τις υποχρεώσεις καταβολής εισφορών ή από άλλες επιβαρύνσεις που προκύπτουν ενδεχομένως για τον ενδιαφερόμενο.

23 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι ο προσδιορισμός της νομοθεσίας κράτους μέλους ως της εφαρμοστέας νομοθεσίας επί ορισμένου εργαζομένου δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α), του κανονισμού 1408/71 έχει ως αποτέλεσμα ότι μόνο η νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους έχει εφαρμογή στον εργαζόμενο αυτό.

Επί του τρίτου ερωτήματος

24 Ενόψει της απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα, το τρίτο ερώτημα κατέστη χωρίς αντικείμενο.

Επί των δικαστικών εξόδων

25 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η ολλανδική κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το Raad van Beroep του 's-Hertogenbosch με Διάταξη της 20ής Νοεμβρίου 1984, αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α), του κανονισμού 1408/71 πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι ο εργαζόμενος, ο οποίος παύει να εργάζεται στο έδαφος κράτους μέλους και δεν εργάζεται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, εξακολουθεί να υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους μέλους της τελευταίας απασχολήσεώς του, ανεξάρτητα από το χρόνο που παρήλθε από τη λήξη της απασχολήσεως και το τέλος της εργασιακής σχέσης.

2) Ο προσδιορισμός της νομοθεσίας κράτους μέλους ως της εφαρμοστέας νομοθεσίας επί ορισμένου εργαζομένου δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α), του κανονισμού 1408/71 έχει ως αποτέλεσμα ότι μόνο η νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους έχει εφαρμογή στον εργαζόμενο αυτό.

Everling Galmot Κακούρης

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Ιουνίου 1986.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος του τρίτου τμήματος

U. Everling